

DRUŠTVENIK

LETO 1933 — ŠTEVILKA 7

Slovenski praznik

Ob biserni maši našega nadškola dr. A. B. Jegliča

V soboto in v nedeljo slavi katoliška Slovenija svoj največji letošnji praznik — biserno mašo našega velikega vladike, nadškofa dr. Antona Bonaventure. Tisoči in tisoči bodo prihiteli ta dan od vseh koncev naše slovenske zemlje, iz planinske Gorenjske, iz kršne Notranjske, iz ljubke Dolenjske, iz vinorodnih štajerskih brd, iz ponosne Savinjske doline, iz zastavnega Posavja. Prihiteli bodo otroci in starčki, naši žilavi možje in od trdega dela izoblikovane žene, naši ponosni fantje in naša zavedna, cvetoča dekleta. Da, ta dva dni bo zbran v Ljubljani cvet slovenskega naroda s svojimi cerkvenimi knezi na čelu, da se na eni strani pokloni svojemu nadškofu, na drugi strani pa, da priseže večno zvestobo idejam, katere je ta veliki mož toliko let oznanjal in s katerimi je tudi popolnoma prekvasil svoj narod.

Kdo je dr. Ant. B. Jeglič? Zares, skoro neprimerno je tako vprašanje, saj pozna njegovo ime pri nas vsak šolarček, saj se skloni pred njegovim danes vsak slovenski človek.

Dr. A. B. Jeglič je novodobni

apostol slovenskega naroda.

Nastopil je svojo plodonosno nadpastirsko pot ko se je slovensko ljudstvo komaj dobro prebudilo iz stoletnega spanja, a je njegov pogled v bodočnost že zastiral frazasti liberalizem. S svojim svetniškim življenjem in s svojo apostolsko gorečnostjo je naš, po svoji najgloblji biti že itak verni narod, dvignil in navdušil za verske vzore in za versko življenje. V tem pogledu združuje naj-

plemenitejše črte naših dveh največjih škofov, to je Hrena in Slomška. Kdo bi preštel vsa zborovanja, ki jih je imel s svojimi duhovniki in vse neštete članke, okrožnice, odloke, pastirske liste itd., s katerimi je sibal brez prestanka vedno nove in nove pobude za dvig in poglobitev verskega življenja v svoji škofiji. Izdal je dolgo vrsto knjig o krščanski vzgoji in o krščanskem življenju, neumorno širil razne verske družbe in bratovščine, obiskoval je brez prestanka in brez odmora prav vse svoje, tudi najneznatnejše in najbolj oddaljene župnije, kjer je na prižnici, v šoli in v izpovednici svaril in vnel, grajal in navduševal množice vernikov. Njegovo apostolsko delo pa ni ostalo omejeno le na njegovo škofijo, temveč je glasno odmevalo prav po vsej slovenski zemlji od Drave do obal Jadranskega morja. Zato je bil gotovo ravno on v prvi vrsti poklican, da je skliceval svoj verni narod k velikim katoliškim shodom, ki so pravi pravcati mejniki v zgodovini novejši dobe slovenskega naroda, saj so mu kazali jasno pot naprej in navzgor. In za slovo, preden je izročil svoje nadpastirsko palico mlajšim rokam, nam je dal še Katoliško akcijo, to, za današnjo dobo najboljšo in najpotrebnejšo obliko katoliškega dela.

Dr. A. B. Jeglič je eden naših

največjih narodnih učiteljev.

Kakor smo zapisali že zgoraj, je nastopil svojo nadpastirsko službo, ko je zastiral našemu narodu pogled v bodočnost še frazasti liberalizem. Koliko zmot, nejasnosti in neodločnosti je pre-

vladovalo tedaj še na vseh poljih našega javnega življenja! Celo v tako zvanih katoliških vrstah so bili tedaj nazori v marsičem še jako zmedeni. Mladi ljubljanski škof dr. Anton Bonaventura je bil popolnoma na jasnem sam v sebi in je zato tudi popolnoma jasno vedel kaj hoče. Nastopil je zato takoj kot naš najvišji učitelj in voditelj na vseh poljih, ki imajo kak neposrednejši stik z vero. Nikoli ni okleval niti za trenutek in ni se zbal niti najpodlejših sredstev, s katerimi so delovali proti njemu nasprotniki — in zmagal je, pod njegovim vodstvom in v njegovi šoli, v kateri je bilo najvišje geslo **brezpogojna načelnost in odločnost**, smo dosegli katoliški Slovenci v treh desetletjih njegovega škofovanja take uspehe in tak napredek, za kakršnega rabijo drugi narodi celo stoletje in še več. Doba njegovega škofovanja pomenja **popolen duhovni preporod vsega slovenskega naroda** in iz njegovih duhovnih zakladnic bodo črpali še celi rodovi.

Dr. A. B. Jeglič je naš

največji narodni voditelj in prvorbitelj.

Kako žalostne so bile razmere pri nas na Slovenskem še tik pred njegovim nastopom! Slovensko ljudstvo je pripeljal liberalizem druge polovice preteklega stoletja na rob gospodarskega propada in bilo je tudi skoro brez narodnih in političnih pravic.

Slovenščina je bila pastorka v šoli in v uradu, ljudske množice pa brez vpliva na javno življenje. In ravno za časa njegovega škofovanja in predvsem z njegovo najsvetejšo podporo se je to naše katoliško slovensko ljudstvo na prelomu stoletja tudi politično trdno organiziralo ter se mogočno uveljavilo na vseh poljih. Priborilo si je vse državljanske pravice in svoboščine, postalo samo gospodar svojih občin, si pisalo v deželnem zboru samo svoje zakone in se krepko uveljavljalo v osrednjem parlamentu. Kadarkoli je bilo treba, se je brez odloga in neustrašeno postavil na čelo svojega naroda, zahtevajoč zanj pravice, ki mu po naravnih božjih postavah grede.

Zlasti se je pokazalo to med svetovno vojno, ko je odmevalo njegovo ime daleč po Evropi in so ga splošno nazivali **jugoslovanskega Mercierja**. Vsi se še spominjamo, da znamenita majska deklaracija, ki jo je prebral 30. maja l. 1917. v dunajskem parlamentu dr. A. Korošec, v domovini ni našla taloj onega globokega umevanja ki bi ga bilo pričakovati, in da je šele tako zvana **ljubljanska deklaracija** tisto jesen, za katero je dal inicijativo ravno naš jubilan, potem naravnost vnela prav ves slovenski narod do zadnje koče in do zadnje stiarke za popolno osvobodjenje našega naroda. Ministri in generali so mu grozili z ječo in s pregnanstvom, a veliki vladika se ni umaknil niti za ped, temveč je neustrašeno vodil in pripeljal svoj narod v solčno leto 1918., ko smo si priborili svojo državnost. Vsi se še tudi spominjamo, kako so nastali v onih kritičnih časih v naših lastnih vrstah nesporazumi in zopet je bil ravno Anton Bonaventura tisti, ki nam je z medro odločnostjo kazal pravo pot in preprečil razpad naše strnjene vsenarodne fronte, kar bi utegnilo imeti usodne posledice.

Dr. Anton Bonaventura Jeglič je nadalje eden naših največjih

kulturnih delavcev in mecenov.

Za časa njegovega škofovanja in z njegovo najaktivnejšo pomočjo se je ustvarila mogočna slovenska katoliška ljudsko-prosvetna organizacija, ki je zajela skoro slednjo slovensko župnijo in vzgajala nov, kulturno tako visoko stoječ rod, da mu zaman iščemo para po vsej južni in po vsej vzhodni Evropi. Odveč bi bilo imenoma naštevati vse neštete organizacije, ki so vzkli-le in se razcvitale v njegovih letih po naših vaseh in kulturno dvigale naše ljudstvo na njegovo današnjo višino. V njegovih letih se je razbohotil naš tisk, da sta prodrli knjiga in časnik v slednjo slovensko hišo, saj dober tisk ni imel iskrenejšega prijatelja in vnetejšega pospeševalca, nego je bil dr. Anton Bonaventura.

Večen kulturni spomenik si je pa

ustvaril veliki vladika s svojo prvo popolnoma slovensko gimnazijo, ki jo je zgradil s takimi nepopisnimi žrtvami. Vse je ustvarjal iz nič, saj si je moral šele na lastne stroške vzgojiti profesorje in izdati vse šolske knjige. Pa tudi sicer ni bilo važnejše slovenske kulturne ustanove, ki bi ne imela v škofu Jegliču svojega prijatelja in dobrotnika. Bog daj, da bi doživeli še drug njegov živ kulturni spomenik, to je izdajo velikega latinsko-slovenskega slovarja, za katerega je toliko žrtvoval in pa katerega je toliko dela že tudi opravljenega.

Končno je dr. Anton Bonaventura tudi naš

najsvetlejši značaj in vzornik.

Odlučna neustrašenost na poti, ki jo je spoznal za pravo, je prva vidna črta tega svetnega značaja. Prišedši iz Sarajeva v Ljubljano, je bil glasno in soglasno pozdravljen od vse slovenske javnosti brez razlike svetovnega naziranja. Toda to prvo navdušenje se je v enem delu naše javnosti kmalu ohladilo, ko je videla, da je nastopil novi vladika svojo nadpastirsko pot z jasno začrtanim programom, katerega vodilni točki sta bili dosledno uveljavljanje katoliških načel v vsem zasebnem in javnem življenju ter očetovska ljubezen do najširših množic slovenskega kmetiškega in delavskega ljudstva. Bil je socialen škof v popolnem pomenu besede. Kakor je bil na zunaj ves njegov nastop knežje dostojanstven, tako je bil pa na drugi strani pravi oče vseh ponižanih in razžaljenih, pristen sin svojega demokratskega naroda, iz vsega srca ljubeč svoje kmetiške in delavske vernike-rojake.

Zlasti se je pa divil ves narod vedno njegovim načelni doslednosti. Kdo na Slovenskem je še vžil toliko zasramovanja na eni strani in toliko čaščenja na drugi strani kot ta veliki mož, kdo toliko sovraštva in ljubezni, a ne prvo in ne drugo ga ni nikoli spravilo niti za trenutek iz ravnotežja. Mož je vedel kaj hoče in vse življenje je brez ozira na hvalo in grajo neustrašeno korakal po

jasno začrtani poti in zato tudi dosegel uspehe, kakršnih nima pokazati doslej še nihče, kar jih je rodila slovenska mati. Kar je spoznal za pravilno, je pogumno, odkrito in glasno povedal vselej in vsakomur, pa naj je bil berač, minister ali pa kronana glava. Koliko lažji so bili naši boji, ko smo vedeli, da stoji pred nami naš vladika, ne le kot naš učitelj in voditelj, temveč tudi kot naš neustrašeni zagovornik in neupogljiv branilec.

In ravno s temi črtami svojega svetnega značaja je premagal vse svoje nasprotnike, da se je na večer njegovega uspehov polnega življenja spoštljivo poklonil pred tem izrednim možem ves narod in da gleda danes nanj kot na svojega apostola.

Kot tri in osemdesetletni starček prihitel v nedeljo iz svojega tihega Gornjega grada zopet med nas, med tisto slovensko ljudstvo, ki ga je on vzgojil in izoblikoval, da se še enkrat poslovijo od nas, da nas še enkrat blagoslovi. Vsi čutimo veličino tega trenutka, zato bo v nedeljo pred njegovim oltarjem tudi zbran ves njegov narod, da se na eni strani zahvali Najvišjemu, ker nam je v takem zgodovinskem razdobju postavil na čelo tako zgodovinsko osebnost, a na drugi starni, da še enkrat priseže večno zvestobo naukom, ki jih je nad trideset let sejal med nas.

Strašno krizo preživlja današnje človeštvo in tudi naš ubog, toliko preizkušen narod je potegnjjen v ta vrtinec. Ali nas pogoltne? Da, izgubljeni bomo, ako v teh usodnih časih popustimo večno veljavni in nerazrušljivi brod, zgrajen iz nauk, ki jih je celo človeško dobo sejal med nas naš doslej največji cerkveni knez, kar smo jih imeli. Toda verujemo v svoj narod in njegovo bodočnost, zato smo tudi prepričani, da ostane neomajno zvest idealom svojega velikega vladike, zvest Kristusovi Cerkvi in zvest svojim narodni mikročilom. Le s to zvestobo bo srečno prebrodil današnje hude čase na tem svetu, a na drugem pa prispel

»po Mariji k Jezusu«.

O prosvetnih domovih

3. Graditev prosvetnega doma

Skoro najvažnejši del zgradbe so temelji. Delamo jih navadno iz betona. Temelji morajo biti dovolj široki in trdni, da se vsa teža celega poslopja enakomerno prenaša na tla. Kadar je obtežen kak del zgradbe bolj kot drugi, nastanejo v zidovih razpoke. Če pa je razlika med obtežbami tal le prevelika, takrat se stavba nagne postrani in ni nobene rešitve več zanjo. Zidovi stoje postrani, tla v poslopju so poševna in vsepovsod se pokažejo razpoke. Temelji morajo ležati tako globoko, da tudi v najhujši zimi ne zamrznejo tla pod njimi. Če bi se to zgodilo, potem se bo stavba gotovo posedla in pokazale se bodo razpoke.

V naših krajih zamrznejo tla približno tričetrť metra globoko. Radi varnosti pa položimo temelje vsaj en meter in dvajset centimetrov globoko pod zemljo.

V temeljni beton denemo včasih tudi trden zdrav kamen, ker prištedimo nekaj na ta način. Kamenje brez betona pa ni uporabljati za temelje, ker ni med posameznimi kamni nobene trdne zveze, kar je najvažnejše za trdnost temeljev.

Drugo važno delo je izolacija zidov in tal ali zavarovanje pred vlago. To delo mora biti zelo vestno izvršeno, ker najde rada voda pot tudi skozi male luknjice in je tedaj delo zastoj opravljeno. Izolacije so zelo različne in se mora za vsak slučaj posebej določiti odgovarjajoč način. V splošnem uporabljamo posebno asfaltno lepenko, zlepljeno z vročimi smolami. Če je stavba izvršena brez vsake izolacije ali je pa delo slabo izvršeno, ni mogoče skoro več tega popraviti. V sobah se bodo pojavljale lise in postane slikarija lisasta, na zunanji strani pa odpada omet. Včasih si pomagamo zunaj na ta način, da omečemo spodnji del s cementno malto. Skozi ta omet res ne prodre vlaga pač pa sili zato višje in navznotraj, dokler ne izhlapi. To prevažno delo ne bi smel opustiti nikdo niti pri navadni hiši, ker sicer škoduje zdravju svoje družine, obenem pa uničuje svo-

je delo. Koliko škrofuloze in jetike je nastalo prav radi te vlage.

Zidovje naj bo iz opeke. Kamen za zidovje ni dober niti ni zdrav. V starih hišah se pokažejo lise na onih mestih, kjer je kamen v zidu. Kamen se poti in uničuje omet. Poleg navadne opeke je sedaj na trgu vse polno drugih sredstev, s katerimi tudi lahko zidamo. Obrnite se na onega, kateremu ste poverili načrt in vodstvo gradnje, da vam svetuje pravo izbero za vaš slučaj.

Nosilce med okni in vrati ter stropove nad kletmi itd., delamo danes skoro brez izjeme iz železobetona. Železobeton obstoji iz močnega betona in vložnega železa. Prvi in drugi pomagata prenašati težo, ki sloni na stropu ali nosilcu. Zelezo mora biti točno izračunano in mora pravilno ležati v betonu, da res nosi. Železobeton ni torej poljubna mešanica cementa, peska in železa, temveč morajo biti ti deli popolnoma po pravih razdeljeni med seboj.

Les, ki se ga uporabi na zgradbi mora biti v pravem času sekan in suh. Posebno velja to za vsa okna in vrata ter za tla v sobah. Kjer je les vzdian, mora imeti zrak dostop do njega, da les lahko diha. Kolikor je lesa zunaj, kjer je izpostavljen dežju, mrazu in vročini, naj bo iz borovega lesa ali mecesna, da dalj časa zdrži. S tem se izognemo večnim popravilom, ker pobarvanje z oljnato barvo tudi preperi s časom.

V naših krajih mnogo dežuje. Spomnite se samo na dolge deževne dni spomladi in jeseni. Tudi zima nam ne prižanaša. Naše poletje je kratko in po dveh soparnih mesecih se kar naenkrat znajdemo zopet v jeseni — v dežju. Zato mora biti streha zelo dobro izvršena, da zavarujemo hišo pred to obilo mokroto. Pri tem ne smemo pozabiti tudi, da je streha zelo vidna od vseh strani in da daje obliko celega poslopja. Nikakor ne jemljite cementnih plošč ali strešnikov za pokrivanje streh. Te so skazile naše vasi. Cementne plošče so težke in grde barve. Najlepša opeka za deželo je še vedno

bobrovec, kakor so ga stari uporabljali. Streha sama mora biti, kolikor le mogoče, enostavna, brez členjenja in stolpičev, ker tam najraje zateka. Najboljša je popolnoma cela streha s kapom na dve strani. V zadnjih letih se uporablja tudi druge vrste kritja. Bakrena pločevina je gotovo najboljše blago, vendar je precej dražja od navadne opeke. Podstrešje take strehe je popolnoma čisto, ker ne more prah in sneg skozi baker. Tudi popravi

ni nobenin, če je delo pravilno izvršeno. Posvetujte se glede strehe prav tako, kakor glede vseh drugih stvari z arhitektom, ki vam je izvršil načrt ter vodi zgradbo.

Streha naj ima precej napušča, da varuje zidovje pred mokroto in vlago. Ta napušč naj bo neometan, če je iz lesa, da ne bo odpadal omet.

To je kratek pregled vseh glavnih delov zgradbe novega prosvetnega doma.

O potovanjih in romanjih

Pa dovolj v tem! Slovenski človek, tudi najrevnejši in najpreprostejši je že od nekdaj rad potoval in delal izlete, le da je oboje združeval navadno tudi z bogoljubnimi dejanji, to je z večjimi ali manjšimi romanji. Tako bo bržčas ostalo še tudi v bodoče in prav je tako. Ni namen tega članka, da bi pokazovali in dokazovali dušne koristi romanj, saj jih vsak kristjan čuti globoko v svojem srcu in njih je gotovo že tudi sam doživljal, opozorimo naj pa danes tudi na veliki izobraževalni pomen romanj. Star slovenski pregovor pravi: »Kolikor jezikov znaš, toliko glav veljaš.« Namesto besede »jezikov«, bi v ta pregovor prav lahko postavili tudi besedo »dežela«, kajti nikjer se človekovo obzorje tako ne razširi, kakor na potovanjih, seveda, če potuje z odprtimi očmi. Neka pobožna, preprosta žena je bila trikrat ali celo štirikrat v Rimu a ko so jo radovedni sosedje izpraševali, kaj je tam videla, ni vedela odgovoriti drugega, kot: »Papeža so nesli na zlatem stolu«. Čeprav je vedela povedati od vseh svojih romanj le to, je našla njena duša, njeno versko čustvo v Rimu gotovo prebogat vir notranjih vrednot, ki jih pač ni mogla izraziti z besedami, toda verjetno je, da pa v zunanjem izobraževalnem pogledu od dolgega in celo večkratnega romanja v Rimu res ni imela ničesar ali pa vsaj jako malo. Gotovo duhovne vrednote daleč nadkriljujejo zunanje, posvetne in bi morali romanja pospeševati že zgolj zaradi samih duhovnih koristi romanjev, vendar bi bila velika škoda, ako ne bi teh duhovnih koristi

vedno združili tudi s čim večjo množino prijetnih in zunanjih koristi, ako duhovne pri tem nič ne trpe. To se pa zgodi seveda le tedaj, če je ta zunanja, prijetna plat romanja skozi in skozi poštena v prav vsakem pogledu. Nikakor si namreč ne smemo zakrivati žalostne resnice, da se vrše ob priliki romanj tu in tam tudi večje ali manjše nerodnosti in tudi grehi, kakor popivanje, nespodobno govorjenje v mladi mešani družbi, ali pa še kaj hujšega. Prireditelji romanj in starši mladih romarjev bi morali zato seveda strogo paziti na to, da romanj ne zlorablajo nerodneži v nespodobne ali slabe namene. Pa to je zopet poglavje zase, ki smo se ga dotaknili le mimogrede.

Postavimo torej, da je romanje v vsakem pogledu neoporečno, tedaj nedvomno lahko z vsakem romanjem združimo tudi prav prijetno zabavo in pomnožitev zunanje izobrazbe romarjev, zaradi česar moramo prirejanje skupnih romanj pozdravljati in pospeševati tudi s tega pogleda, kajti vsak človek potrebuje kdaj tudi nekaj prijetnih, veselih uric in pa izobrazbe. Vse to bo pa nudilo romanje le tedaj, če je dobro pripravljeno in če je v rokah res izobraženega vodnika, ki spotoma stalno opozarja romanje na vse znamenitosti in zanimivosti ter jim more dajati tudi vsa potrebna pojasnila. Nobeno daljše romanje naj bi se zato ne vršilo brez izobraženega vodnika, ki se mora pa na tako vodstvo seveda sam prav temeljito pripraviti, da bo znal n. pr. pri romanjih v Rimu pokazati tudi

najpreprostejšim ženicam razen »papeža na zlatem stolu« še kaj drugega.

Ze sama romanja po naši slovenski zemlji nudijo romarjem lahko tudi premnogo zgolj znanje, znatne izobrazbe, če ne hodijo z zaprtimi očmi. Spoznajo lahko nepopisne prirodne krasote in raznolikosti naše domovine, dobijo lahko nešteto gospodarskih pobud, saj ima v tem pogledu skoro prav vsak predel naše zemlje kake značilne prednosti, seznanijo se z našimi zgodovinskimi in kulturnimi spomeniki, ki dvigajo in utrjujejo narodno samozavest ljudstva vidijo šege, navade in govorico po drugih krajih itd. Skratka: skoraj ga ni polja, na katerem ne bi pobožni romarji tudi v zgolj posvetnem pogledu lahko mnogo, premnogo pridobili, kar bi jim prišlo v vsakem pogledu v prid.

Vseh teh koristi in dobrih strani romanj in potovanj se je živo zavedala že ljubljanska »Prosvetna zveza«, zato je osnovala v svojem okrilju celo poseben odsek, katerega namen je bilo ravno prirejanje takih večjih romanj in potovanj, po njenem razpustu je za prevzela to nalogo škofijska Katoliška akcija, ki prireja tudi letos nekaj takih romanj in na ka-

tere stalno opozarjamo tudi v našem listu. Prav bi pa bilo, če bi tudi župnijske Katoliške akcije ali kake druge naše organizacije ne prezrle velike važnosti te panoge in bi skušale v vsaki župniji prirediti vsaj po eno skupno romanje na leto. Samo ob sebi je umevno, da spričo da našnje bede, ki vlada zlasti nad kmetiskim ljudstvom, ne bo mogoče hiteti vsem v Palestino, v Lurd ali v Rim, toda na Brezje, na Trsat, na Sv. Višarje ali kam drugam po naši Sloveniji bo pa že mogoče iti, če pa niti to ne, pa vsaj na kako bližnjo božjo pot v okolišu, saj jih je vse polno pri nas in vsaka nudi obiskovalcem celo vrsto zanimivosti, le pogledati jih je treba. Taka romanja, če so dobro organizirana postanejo lahko pravi letni župnijski prazniki, ki bodo gotovo donášali velike duhovine in izobraževalne koristi vsem faranom. Tudi občestvena misel najde s takimi romanji toplo ognjišče.

Glede na vse povedano jasno vidimo, da se skupna romanja nikakor niso preživela in se gofovo tudi nikoli ne bodo, obratno, njih pomen in namen lahko še zelo poglobimo in razširimo, kar bo našemu ljudstvu le še v večjo in bolj vsestransko korist.

Stoletnica

Letošnjo pomlad smo obhajali stoletnico ene največičastnejših ustanov krščanske ljubezni do bližnjega, to je Vincencijeve družbe. Ze pred nekaj meseci smo v našem listu povdarili, da sta v današnjih težkih časih pri nas dve torišči dela najpomembnejši in najaktualnejši, to sta Katoliška akcija in pa v Vincencijevi (oziroma za ženske v Elizabetni) družbi organizirana krščanska dobrodelnost. Ko bomo v našem listu izčrpno obravnavali Katoliško akcijo, se bomo podrobno lotili tudi Vincencijeve (Elizabetne) družbe, vendar tega znamenitega jubileja že danes ne smemo prezreti, saj sta obe družbi obrisali že potoke solza, rešili stotisoče telesnega in duševnega propada in izpričali, da milijoni katoličanov ne nosijo ljubezen do bližnjega samo na jeziku,

temveč tudi v srcu in da jo kažejo tudi dejansko.

Začetek te blagodejne in danes tako ogromne ustanove je bil jako skromen.

Meseca maja 1833 se je zbrala v gostoljubni hiši tiskarnarja Baillya v Parizu skupina mladih akademikov. Vodil jih je jurist Friderik Osanam. Mladi, živahni, a globokoresni katoliški dijaki so se prepričali, da je možno v boju proti brezbožnosti na vseučilišču doseči le malih uspehov.

Ko je Fr. Osanam nekega večera prišel od neke znanstvené razprave, je rekel svojim prijateljem: »Sila je žalostno, ko vidimo, kako se katoličanstvo, kako se naša sveta mati katoliška Cerkev ostro napada, smeši in obrekuje. Toda mi se

bomo, to vam pravim, sovražnikom ustavili.

Ali bi se ne dalo ustanoviti docela novo združenje, ki bi do njega imeli dostop samo krščanski prijatelji. Posvetiti bi se morali popolnoma ljubezni do bližnjega. Čas je, da besedam pridružimo tudi dejanja. Moč naše vere naj se izpričuje v dobrih delih.

S temi besedami je Friderik Osanam že kar nehote označil načrt društva.

Mladeniči so prišli skupaj in imeli »konferenco«, konferenco ljubezni. Opravili so kratko molitev, nakar je sledilo čitanje iz knjige »Hoja za Kristusom«. Zdaj so se pomenili, kako bi bližnjemu pomagali. Sklenili so:

Sami bomo hodili v hiše revežev, pa jim bomo donášali osebno svoje skromne darove. Tako je bil položen temelj Vincencijevi družbi.

Mladeniči so se shajali vsak teden k skupni konferenci, njih število se je ve-

čalo. V kratkem je bilo po francoskem vse polno »konferenc ljubezni«, ki so se nazivale »Konference sv. Vincencija Pavelskega«. Osanam je bil in je ostal duša vseh teh združenj. Njega in njegov zgled so posnemali vsepovsod.

Osanam je umrl leta 1853. Doživel je srečo, da se je njegovo karitativno delo razširilo po vsem svetu.

Stoletni spomin tega z blagoslovom božjim prežetega dela naj kliče glasno zlasti vsem katoliškim možem brez razlike stanu in izobrazbe: Krščanski človek, spoznavaj svojo vero z deli usmiljene ljubezni!

Tudi naša Slovenija je danes že gosto posejana s sementjem Friderika Osaname, toda časi so taki in stiske so tako hude, da bo treba to ustanovo zanesti v večino slovenskih župnij, saj mora biti ravno dejanska ljubezen do vseh trpečih ono kar nas druži po veri in narodnosti

DROBIŽ

Iz naše organizacije

Obnovljena prosvetna društva. V zadnjih tednih je bilo zopet dovoljeno delovanje nekaterim, spomladi razpuščenim društvom. Točnega števila obnovljenih društev ne vemo, ker nam od pristojnih oblasti žal ni mogoče dobiti tozadevnih podatkov. Čim jih dobimo, jih objavimo.

Katoliška akcija v ljubljanski škofiji. Ogromne važnosti KA se pri nas razmeroma še precej zavedamo, kar nam najlepše dokazuje število doslej ustanovljenih KA. Vsa ljubljanska škofija šteje v 17 dekanijah skupno 265 župnij, od katerih so imeli že spomladi KA v 148 župnijah, manjkala je pa še vedno v 117, seveda je bila pa že med tem ustanovljena tudi v nekaterih nadaljnjih. Kjer je še vedno ni, nujno priporočamo, naj preberejo naše uvodnike v zadnjih številkah.

Naša knjižnica

Knjižničarstvo v Sloveniji. Ponovno smo na tem mestu že poudarjali, da je knjižničarstvo v Sloveniji razmeroma še jako slabo razvito. Seveda če ga primerjamo z drugimi res naprednimi deželami, kakor z Dansko, Češkoslovaško i. dr., v primeri s Hrvati ali Srbi pa seveda daleč prednjačimo. Zadnja številka lista »Prosveta« je objavila pregled

vseh knjižnic v Sloveniji za lansko leto in iz tega pregleda posnemamo, da je bilo tedaj pri nas:

šolskih knjižnic	828
učiteljskih knjižnic	669
društvenih	432
raznih	139

skupaj 2068

Med prave knjižnice, ki prihajajo v poštev za široke plasti, moremo prištevati le šolske, društvene in razne, katerih je skupno 1399. Ta številka bi še ne bila tako nizka, ko bi bile te knjižnice res na višku svojih nalog, toda vsi vemo, da so šolske skrajno klavrne, od katerih imajo otroci razmeroma malo, a od društvenih jih bo dobro poslovala komaj dobra polovica, saj vemo iz raznih poročil, da marsikake knjižnice ne izposodijo vse leto niti toliko knjig, kolikor zvezkov štejejo, čeprav bi morala biti vsaka knjiga izposojena vsako leto povprečno najmanj petkrat. — Enako nepopoljno sliko bi nam nudila kakovost teh knjižnic, le žal, da o tem nimamo nobenih zanesljivih statistik. Društvene knjižnice so po veliki večini jako zastarele in enostranske, mnogo bolj pa še šolske, kajti nabava novih knjig se vrši pogosto brez vsakih načrtov in neobhodno potrebne smotrnosti. — Prepričani smo, da tiči glavni vzrok tega nepopoljnega stanja naših

knjižnic v perečem pomanjkanju nobrih knjižničarjev, ki bi imeli zadostno slovstvo, no izobrazbo in ljubezen do tega prevažnega, da ne rečemo najvažnejšega ljudsko-prosvetnega dela.

Iz fantovskih vrst

»Kres« list slovenskih fantov. Sredi vrvenja na šumni cesti naših dni se »mlade« z veseljem ustavljam pri »Kresu«. Saj čutim, da ubira pravilne strune naše mladosti. Za kratek hip se zato ustavi z menoj, bravec, da ga presodiva in preskusiva, da ga boš ti in jaz in po naju še mnogi drug priporočal brer; pridržka vsem našim mladcem, v naših dneh mnogo tavajočim. Iz treh razlogov je vredno, da prisluhnemo glasovom mladega rodu okoli »Kresa«: to je zdravo zrno prve generacije, to je rod, ki se socialno prebujajo, to je rod, s ponosom katoliški.

Le prvorodec je zrelo zrno! Iz kmetijskega, delavskega doma, iz skromnega, nosi s seboj strogo občutje za poštenost in pravičnost, za zdravo družinsko moralno zavest. Iz korenin slovenske zemlje se je nasrkal zdravja, zdaj je resničen izkaz in utrip slovenske narodne duše. Saj je to njegova dolžnost, da svoje krvi ne zataji — ali vendar! Vse njegove mlade dni mu prepleta vedno pomanjkanje, beda in skromnost. Vedno v borbi z zemljo je z njo živel, letoval in zimoval, brstel, zorel in padal. Časopis, civilizacija in družba zanj ni mikavna, priroda mu je prva učiteljica, po roki očetovi in materini. Priroda pa je zdrava zdaj, kakor je bila in bo do konca zdrava. Zato so v takem prvorodcu sokovi zdravih prvin, za katerimi s tako silo kopljejo v globine. Daleč je od kompromisarstva in od klaverne zavesti, da more človek ali dom biti odvisen od naklonjenosti ali nenaklonjenosti nekaterih »požlahtnjenih« oblastnikov. Prvorodec ima zdrave pogoje v sebi za pravo versko življenje. Naukov očetnih i on zamaetal ne bo. Sile, ki nevidne prirodo vodijo in njegovo usodo snujejo, spoštuje. Slabo dejanje brž občuti, brž storjeno krivico popravi. Dom mu je resničen grad, družina topel paradiž, družinska vez nekaj svetega. Saj mu živi v spominu dom z vsemi zajčki, gnezdi, gmajnam i in potočki; družina z očetom, ki ga je sprovajal v lesove, družinska vez, ki vzdrži vse nevihte. Neštetokrat je prvorodec iz neposredne bližine in na sebi čutil smisel za žrtve. Za njegovo izobrazbo se je žrtvoval oče in mati, brat in sestra. Najpotrebnejše od uat, vsako misel in skrb, vse žrtve zanj in njegovo bodočnost. Zdaj živi v njem trdna zavest, da je dolžnik svojemu domu, svojemu rodu, zemlji slovenski. Svojega rodu ne zataji tudi takrat, ko to zanj ne pomeni več moč, čast ali denar. Kdor za dom smisla nima, za žrtve in za božje življenje, ta je zrno smetjavo, ne zdravo. Če kdo o zdravju prvo-

rodca dvomi, naj može, ki so bili in so naši voditelji, od blizu pogleda! Kdaj je še kdo iz drugega ali tretjega rodu naši skupnosti kaj vrednega dal? Prečesto le slab zgled in spotiko.

Red »kresovalcev« se socialno probujajo: to je dolgo poglavje in se mi o njem hoče mnogo pisati. Pa ne bom, ker se mi zdi, da razvajeni od besed vse preveč na dejanja pozabljamo. Saj vemo, da bo treba Boga v srca mesto egoizma, v življenje odpovedi namesto uživanjaželjnosti, v srca ljubezen, kjer je zdaj strast po moči in oblasti, v vse hotenje pa idealizma, kjer je zdaj mlačnost. Mlačnost pa je naših dni najgrši greh! Ona prevara ljubezen, vero maliti v navado. In še bo treba: bogatim vrniti ljubezen do revnih, revnim potrpežljivost z bogatimi. Vsem pa zavest, da spadamo skupaj vsi v delovni stan, v skupne življenjske cilje in naloge. Naš čas nosi socialno lice! Pokret revnih išče potov in opore. Išče borcev! Glej jih: ob »Kresu« se zbirajo socialni borci. Ne bomo mo loverni! Ni še omajen, ni še zlomljen idealizem naših fantov spričo neusmiljenih protislovij realnega življenja.

Prvorodec je s ponosom katoliški. Težko je biti socialni borec že samo pri sebi! Da si vreden član družbe, v zgled ji in v oporo! Zmanjka vsega, najprej pa božje milosti. Pisano je: vse premorem v Boga! — Krščanstvo je resnično edino, ki združuje blagor vseh stanov in ki s svojimi ideali utrjuje v njih čednosti pravice, ljubezni in žrtve. Družabna obnova rabi zato delavcev iz krščanske socialne kmetijsko-delavske šole, v prvi vrsti iz močne slovenske katoliške družine. Bolj naravnost: izšolanih v organizaciji z božjim obeležjem, to je v odsekih katoliške akcije. Korajžno in iznenada je padla ta beseda: v okružje katoliške akcije! Tam govori Avgustin: Gospod, glej, ti nas imej! Bodi ti naša moč in slava, daj da se zavoljo tebe med seboj ljubimo in bojimo. V tebe, moj Bog zaupam! — Saj zatrdno drži rešnica, da src malih ljudi iz krempeljev razrednega marksizma noben nacionalistični kult (naroda ali plemena) iztrga! ne bo, ako ne kult krščanske religije. Bojno polje za družabno obnovo bo na polju žrtve! Da: žrtve! Kdo naj pa več in lažje žrtvuje, kakor v katoliški religiji vsidran človek! Beremo: narod, ki nima religije, je animalski kolektiv. (Solovjev). Princip pravega reda je religija, ki je narodnemu kolektivu nadrejena. In še: katolicizem pa, ki ne tvega borbe s svetovnim neredom, ki si ne upa ustvariti novega družabnega reda na zemlji, je samo laži-katolicizem (Green). Tudi ta smer in ti vidiki so v soc. programu »kresovalcev« jasno označeni. Kdo bi tedaj še dvomil v zdravje in pravi idealizem? Kdo tedaj, ki pravi, da je katoličan in Slovenec, pa svojo dolžnost pozablja, da za svoj rod pošteno skrbi? Skrbi pa tudi tako, da v »Kresu« piše, naroči in ga bere!